



Сравнителен доклад

**за пилотно въвеждане на Мобилен
психологически кабинет в училища в
пет европейски държави**

Изводи и препоръки

Партньори

CESIE | www.cesie.org

ΚΜΟΡ | www.kmor.gr

"Hope For Children" CRC Policy Center | uncrcpc.org.cy

Fondazione Hallgarten-Franchetti Centro Studi Villa Montesca | www.montesca.eu

ZRS Koper | www.zrs-kp.si

Фондация Асоциация Анимус | www.animusassociation.org

Автори

Блаж Ленарчич, ZRS Koper, Slovenia

Франческа Барбино CESIE – Italy (eds.)

С подкрепата на:

Клое Сент-Ном, CESIE – Italy

Надя Кожухарова, Фондация „Асоциация Анимус“, България

Емма Месикамен, "Hope For Children" CRC Policy Center,
Nicosia, Cyprus

Марина Натсия, ΚΜΟΡ, Greece

Валерия Пулети, Fondazione Hallgarten Franchetti Centro Studi Villa
Montesca, Italy



cesie
the world is only one creature



HOPE
For Children



ZRS

animus
association
foundation

"REBOOT NOW – Prevention of Gender-Based Violence in Schools after Lockdown"
„ПРЕЗАРЕДИ СЕГА – Превенция на насилието, основано на пола в училищата след локдаун"
финансиран от Програма "Граждани, равенство, права и ценности" на ЕС (CERV-2021-DAPHNE- PJG 101049567)



**Съфинансирано от
Европейския съюз**

Съдържанието на този документ отразява единствено възгледите на неговите автори. Европейската комисия не поема никаква отговорност за използването на информацията, която се съдържа в него.

Съдържание

Въведение	4
1. Организация на работата на Мобилния психологически кабинет	8
1.1. Предварителна подготовка	8
1.2. Работа на Мобилния психологически кабинет	9
2. Наблюдения и изводи	14
2.1 Методология за наблюдение и оценка	14
2.2 Анализ на данните	15
2.2.1 Гледната точка на потребителите	15
2.2.2 Гледната точка на специалистите	17
2.2.3 Гледната точка на супервизорите	20
2.3 Изводи	21
3. Препоръки	24
3.1 Устойчивост на мобилния психологически кабинет	26
Приложение 1	29
Приложение 2	30
Приложение 3	31
Приложение 4	32

Въведение

Този доклад е разработен в рамките на проект **„ПРЕЗАРЕДИ СЕГА – Превенция на насилието, основано на пола в училищата след локдауна“**, (№. 101049567, съфинансиран от програма “Граждани, равенство, права и ценности” на ЕС). Проектът има за цел да подпомогне благосъстоянието на юношите след периода на изолация и несигурност, причинени от пандемията Covid-19 и нейните последици, които доведоха до увеличаване на случаите на насилие въщи и онлайн или в социалния им живот. Проектът обръща специално внимание на насилието, основано на пола, което доминира сред юношите и младежите.

Пандемията от COVID-19, започнала през 2020 г., задълбочи социалните проблеми в целия ЕС. Децата пострадаха най-вече заради прекъсването на обучението в училище, социалната изолация, продължителните периоди на престой в затворени семейни условия и липсата на достъпни услуги за подкрепа. Това им се отрази по много начини: увеличи се онлайн тормозът и домашното насилие, психологическият стрес, нарушиха се навиците за хранене, физическа активност, сън и хигиена, настъпиха промени в поведението и намаля интересът към училищната работа и към взаимоотношенията с връстниците и т.н. Младите хора от някои маргинализирани среди, които по принцип изпитват затруднения (мигранти, бежанци, етнически и религиозни малцинства, деца с увреждания, ЛГБТКИА+ младежи и т.н.) бяха изложени на още по-висок риск от психологическо страдание в резултат на пандемията. Поради липсата или малкото социални контакти по време на COVID-19, с изключение на общуването с най-близките хора от семейството или дигиталната комуникация, социалните и емоционалните умения на „тийнейджърите от ерата на COVID“ бяха засегнати в ключов момент от развитието им, когато се очаква да създадат своите първи значими връзки с връстници, включително и първи опити за романтични и интимни отношения. Проектът ПРЕЗАРЕДИ СЕГА беше разработен, за да се справи с тези нови предизвикателства по отношение на благосъстоянието, психичното здраве и безопасността на децата като цяло, но най-вече с повишеното им излагане на насилие, включително, насилие, основано на пола, очакваните трудности при създаването на безопасни и здравословни взаимоотношения и не на последно място, с ограничения достъп до услуги за психологическа подкрепа.

По-конкретно,
"ПРЕЗАРЕДИ СЕГА"
има за цел:

Да подпомогне възстановяването на младите хора от затрудненията, възникнали в следствие на мерките срещу пандемията от Covid-19, чрез дейности, които подкрепят тяхното благосъстояние, психично здраве и уменията им за създаване на здрави отношения.

Да предотврати насилието, основано на пола, сред младите хора, като подпомогне тяхното психологическо благополучие чрез създаването на достъпна услуга, която лесно може да бъде прилагана в училище.

Да повиши капацитета на училището и семейството за превенция на насилието в първите романтични връзки, за идентифициране на случаите на насилие, основано на пола, сред тийнейджърите и младите хора.



За да постигне тези цели, беше разработен и пилотно въведен **Мобилен психологически кабинет** в средни училища в четирите страни, в които се прилага проектът. По-конкретно, Мобилният кабинет беше насочен към:



Деца на възраст 10–17, години, включително деца от маргинализирани общности, които са били непропорционално засегнати от мерките, свързани с пандемията COVID-19.



Училищен персонал и професионалисти в областта на социалните услуги, чиято роля е да подкрепят младите хора да общуват без насилие, включително и без насилие, основано на пола; да подпомагат учениците да възстановят емоционалното си благополучие; да реагират незабавно при случаи на насилие между деца.



Семейства, родители и всички възрастни, които полагат грижи за деца, които също са били подложени на натиск по време на Covid-19 и могат да се възползват от това да бъдат подкрепени в ролята си на родители.



Конкретните дейности включват:

С подкрепата на училищните власти и ключови институции във всяка партньорска държава бяха създадени на Мобилни психологически кабинети за деца, семейства и училищен персонал. Всеки кабинет беше на разположение за две до четири училища.

Създаде се онлайн платформа, която събира и обобщава информация за психичното здраве на децата и насилието, основано на пола. Платформата предлага библиотека от учебни, информационни и превенционни материали за възрастни (училищен персонал и семейства) и за деца. Платформата предоставя възможност за онлайн записване на час за посещение в Кабинета.

Програма от образователни дейности в училищата за ученици с активното участие на по-големи ученици (15–18 години), като обучители.



Освен, че подпомогна децата, проектът **ПРЕЗАРЕДИ СЕГА** насърчи уменията на училището и на семейството да идентифицират и предотвратяват случаи на насилие, включително в романтичните връзки. Той предложи разнообразни образователни дейности (семинари, информационни кампании, интерактивни занятия), които могат да се осъществяват в училище. Наред с това, дейностите дадоха възможност да се включат семействата и по-големите ученици (на възраст 15–18 години) което допълнително подпомогна превенцията на насилието, сред младите хора.

Консорциумът по проекта се състои от шест организации: **CESIE** (Италия), **КМОР** (Гърция), **Център за политики „Надежда за децата“** (Кипър), **Центърът за наука и изследвания ZRS Koper** (Словения), **Фондация „Асоциация Анимус“** (България) и **Фондация „Халгартен-Франшети“ учебен център Вила Монтека** (Италия).

Този доклад описва работата на Мобилния психологически кабинет през периода от месец октомври 2022 г. до месец юни 2023 г. в 15 средни училища в Словения, България, Италия, Гърция и Кипър. Основната цел е да представи добрите практики и различните начини, по които услугата беше адаптирана спрямо контекста във всяка държава. Докладът предлага също препоръки за експерти и професионалисти в сферата на образованието и социалните услуги и други заинтересовани страни, желаещи да приложат модела на Мобилния психологически кабинет на други места.

Повече информация и подробности за работата на Мобилния кабинет във всяка държава можете да намерите по-долу:

- България
- Кипър
- Гърция
- Италия
- Словения

1. Организация на работата на Мобилния психологически кабинет

1.1. Предварителна подготовка

За да стартира успешно Мобилния психологически кабинет, във всички страни, участници в проекта, бяха осъществени следните подготвителни дейности:

✓ **Предварителни срещи** с директорите и училищните психолози от избраните училища, за да се представи проекта, но най-вече за да бъдат обсъдени текущите нужди и проблеми на децата и възможностите за емоционална подкрепа.

✓ **Национални срещи**, на които бяха поканени представители на избраните училища (директори, преподаватели, представители на учениците и на родителите), институции в областта на образованието, социалните услуги и закрилата на детето. Благодарение на тези срещи се създаде пространство, в което да се анализира контекста във всяка страна, да се дискутира необходимостта от още усилия в подкрепа на психичното здраве на децата в училище и да се постигне единна позиция за това какви трябва да са характеристиките на мобилните кабинети в отделните държави.

✓ **Предварително проучване** сред учениците, чиято цел беше да се съберат данни, които да дадат повече информация за чувствата и преживяванията на децата по време на пандемията, за нуждата и за достъпа им до услуги за подкрепа в училищата или извън тях.¹

✓ Във всяка държава беше подписан **Протокол за сътрудничество**, който обединява всички участници и определя какви ще са параметрите на работа на Кабинета в училищата, политиките за закрила на детето и възможностите за устойчиво развитие.



¹ Повече подробности можете да намерите в доклада за предварителното изследване във всяка държава на този линк: <https://thegendertalk.eu/comparative-report-on-baseline-data-collection-of-reboot-now-project/>

- ✓ **Подбор** на специалистите, които ще работят в Кабинета, професионалистите, които ще осъществяват услугата. Във всяка държава бяха наети минимум трима специалиста (психолози, педагози, социални работници).
- ✓ **Определяне** на супервизори за клинични супервизии на експертите от кабинета поне два пъти месечно.
- ✓ **Обучение** във всяка страна за екипите на Кабинета, относно методите и инструментите на работа с деца в училищна възраст и деца преживяващи емоционални проблеми; оказване на подкрепа за възстановяване на емоционалното благосъстояние и социалните умения на децата и своевременно действие в случаи на насилие.
- ✓ За да се осигури активно участие на млади хора в проекта, във всяка страна беше създаден и подготвен **Младежки консултативен съвет (МКС)** от ученици на възраст 15–18 години (4 членове в Словения, 9 в България, 7 в Гърция, 4 в Кипър, 7 в Италия към CESIE и 25 в Италия към Вила Монтеска). Младешите изказваха мнение и консултираха всички дейности, свързани със създаването на Мобилните кабинети и тяхното популяризиране в училищата.
- ✓ **Разработване на платформа за онлайн записване на час** за посещение в Кабинета, която беше активирана в повечето училища (виж Таблица 1).
- ✓ **Събития**, отбелязващи началото на работата на Мобилния кабинет във всички участващи училища.



1.2. Работа на Мобилния психологически кабинет

Мобилните психологически кабинети започнаха работа в четирите държави през **октомври 2022** и **работиха до края на юни 2023** или до края на учебната година. В Таблица 1 по-долу са посочени подробности относно работното време на кабинетите във всяко училище.

Държава	Училище	Град	Общ брой ученици	Работно време на психологическия кабинет
Словения	Основно училище "Епарх Оскар Когой"	Шкофие	336 деца	Понеделник: 07:30- 11:15, Сряда: 11:15-14:30 Без онлайн система за резервации.
	Основно училище "Дравле"	Любляна	384 деца	Понеделник: 12:00-15:00, Сряда: 08:00-10:30 Петък: 12:30-15:00 Без онлайн система за резервации.
България	1-во СУ „Пенчо П.Славейков“	София	1080 деца	Понеделник и вторник 17:30 – 19:30 Онлайн система за резервации
	7-мо СУ „Св. Седмочисленици“	София	1330 деца	Сряда: 12:30-14:30, Четвъртък: 17:00-19:00 Онлайн система за резервации
	29-то СУ „Кузман Шапкарев“	Пасарел	300 деца	Понеделник и четвъртък 14:00-17:00 Онлайн система за резервации
	202 ОУ "Христо Ботев"	София	50 деца	Понеделник и петък 11:30 – 13:30 Онлайн система за резервации
Италия	Училище "Силвио Букони"	Палермо	453 деца	Вторник: 08:00-13:00, Сряда: 14:00-17:00 Четвъртък: 08:00-13:00 Онлайн система за резервации
	Училище "Г.А. Кесаро"	Палермо	522 деца	Вторник: 08:00-13:00, Сряда: 14:00-17:00 Четвъртък: 08:00-13:00 Онлайн система за резервации
	Училище "Леонардо да Винчи"	Сан Джустино	453 деца	Понеделник и вторник 14:00-18:00 Без онлайн система за резервации
	Държавно средно училище "Данте Пасколи"	Чита ди Кастело	729 children	Сряда и петък 14:00-18:00 Без онлайн система за резервации
Гърция	10-та гимназия в Пирея	Пирея	200 деца	Четвъртък: 09:00-14:10 Онлайн система за резервации
	3-та гимназия в Пирея	Пирея	352 деца	Вторник 09:00-14:10 Онлайн система за резервации
	Гимназия "Нео Фалиро"	Пирея	180 деца	Вторник 09:00-14:10 Онлайн система за резервации
Кипър	Гимназия "Агиос Дометиос"	Никозия	172 деца	Понеделник: 08:00-13:30 Онлайн система за резервации
	Гимназия "Архиепископ Макариос III"	Никозия	479 деца	Четвъртък 08:00-13:30 Онлайн система за резервации

Таблица 1: Училищата, включени в проекта, и работното време на Мобилния психологически кабинет

Основното предназначение на Мобилните психологически кабинети във всяка държава беше да предоставят индивидуални консултации както за децата, така и техните семейства и учители. Наред с това във всички училища бяха осъществени и групови сесии с деца, а понякога и с цели класове.

В **Словения** например, ако учителите или консултантите от Кабинета смятат, че в даден клас има проблеми, които влияят на цялостната атмосфера, се провеждаха интерактивни занятия с целия клас.

В **България** консултантите от кабинета провеждаха групови сесии с родители по различни въпроси, свързани с емоционалното здраве и общуването с децата в семейството.

В **Кипър** се провеждаха групови занимания с учениците по въпроси, свързани със здравословните взаимоотношения и насилието, основано на пола. Учениците работиха в малки групи по различни казуси и представяха на всички своите решения.

В **Палермо, Италия**, по предложение на директора на училището психолозите проведоха наблюдение в определени класове и разработиха дейности, съобразени с конкретните нужди на групата. Освен това педагогическият съветник беше ангажиран през цялата учебна година в поредица от семинари за ученици от трети клас, насочени към избора на гимназия и в семинар, посветен на стереотипите, свързани с пола, по метода "Театър на потиснатите".

В **Чита ди Кастело, Италия**, в двете включени в проекта училища, психолозите проведоха групови дейности с ученици от десет паралелки под формата на дискусии, по различни теми, свързани с проекта.

В **Гърция** бяха проведени семинари в различни тематични области. Те включваха сесии, които представяха услугите на Кабинета и уебсайта THEGENDERTALK.EU към проекта. Семинарите насърчаваха емпатията, изследваха половата идентичност и се занимаваха със стереотипите, които водят до насилие, основано на пола. В Гърция беше разработена образователна игра, посветена на тормоза в училище. Основната цел на тази игра е да се засили вниманието към случаите на тормоз в училище и да се насърчават учениците да не бъдат пасивни наблюдатели.

Таблица 2 представя броя на потребителите на Кабинета за всяка целева група – деца и възрастни, и за всеки вид дейност – индивидуални консултации и групови дейности. Данните са разбити по възраст (само при децата) и по пол. Таблица 2 представляват уникалните потребители на услугата, а не общия брой на посещенията

например: ако едно дете/лице е посетило Кабинета няколко пъти, той/тя се брои само веднъж).

Деца								
Индивидуални консултации								
	Възраст			Пол				Общо
	9–11	12–14	15–18	М	Ж	Друг	Без отг.	
АНИМУС / България	16	14	8	16	22	–	–	38
CESIE / Италия	16	88	–	38	64	2	–	104
HFC / Кипър	–	22	5	14	13	-	–	27
КМОР / Гърция	–	55	5	23	37	-	–	60
Villa Montesca / Италия	9	19	-	15	13	-	–	28
ZRS Koper / Словения	51	48	4	28	75	-	–	103
Брой на децата, възползвали се от индивидуални консултации								360
Групови занятия								
	Възраст			Пол				Общо
	9–11	12–14	15–18	М	Ж	Друг	Без отг.	
АНИМУС / България	12	16	–	14	14	–	-	28
CESIE / Италия	312	540	-	405	443	3	1	852
HFC / Кипър	–	49	-	20	27	1	1	49
КМОР / Гърция	–	677	55	358	374	-	-	732
Villa Montesca / Италия	-	225	77	138	161	-	3	302
ZRS Koper / Словения	–	–	10	–	10	-	–	10
Брой на децата, възползвали се от групови занятия								1973
ОБЩ БРОЙ НА ДЕЦАТА								2333

Възрастни					
Училищен персонал					
	Пол				Общо
	М	Ж	Друг	Без отг.	
АНИМУС / България	-	16	-	-	16
CESIE / Италия	5	10	1	-	16
HFC / Кипър	-	-	-	-	-
КМОР / Гърция	-	-	-	-	-
Villa Montesca / Италия	8	59	-	-	67
ZRS Koper / Словения	-	5	-	-	5
Училищен персонал, възползвали се от Кабинета					104
Родители					
	Пол				Общо
	М	Ж	Друг	Без отг.	
АНИМУС / България	20	68	-	-	88
CESIE / Италия	-	9	21	-	30
HFC / Кипър	-	-	-	-	-
КМОР / Гърция	-	-	-	-	-
Villa Montesca / Италия	-	14	2	-	16
АНИМУС / България	-	2	-	-	2
Родители, възползвали се от Кабинета					136
ОБЩ БРОЙ НА ВЪЗРЕСТНИТЕ					240
ВСИЧКИ ПОТРЕБИТЕЛИ (ДЕЦА + ВЪЗРАСТНИ)					2573

Таблица 2: Разпределение на потребителите на Мобилния кабинет

2. Наблюдения и изводи

2.1 Методология за наблюдение и оценка

Тук ще бъде представен опитът, натрупан от разработването и пилотното прилагане на услугата Мобилен психологически кабинет във всички държави, включени в проекта. За тази цел бяха събрани обратни връзки както от потребителите на кабинета, така и от екипите, които го реализираха – консултанти и супервизори. Информацията е консолидирана, анализирана и представена по-долу.

✓ Информация за мнението на потребителите на **Мобилните психологически кабинети** беше получена чрез бланки за анонимна обратна връзка както за индивидуалните консултации (Приложение 1), така и за груповите дейности (Приложение 2). Те съдържат редица показатели, включително за степента на удовлетвореност и за качеството на услугата.

✓ Съдържателна информация от **специалистите в кабинета** беше получена чрез бланка за проследяване на случаите (Приложение 3), която се попълва индивидуално от всеки от тях след всяка сесия/дейност. Тя съдържа количествени и качествени показатели (наблюдения от страна на консултантите), свързани с потребителите. В допълнение, беше използван SWOT анализ, който представи мнението на консултантите за предлаганата от тях услуга. Той беше проведен на три пъти през периода на работа на Мобилните психологически кабинети, по време на три семинара за обмяна на опит (първият – присъствено, а останалите – онлайн). Семинарите дадоха възможност на консултантите, ръководителите на проекта, на представители на Младежките консултативни съвети от всички партньорски държави и на оценяващия проекта експерт да споделят опит, наблюдения и преживявания.

✓ От **супервизорите** информация беше получена чрез бланка за обратна връзка (Приложение 4), която се попълваше след всяка супервизия със специалистите в кабинета.



2.2 Анализ на данните

2.2.1 Гледната точка на потребителите

Таблица 3 представя данни за потребителите, попълнили бланка за анонимна обратна връзка след **ИНДИВИДУАЛНА КОНСУЛТАЦИЯ** в Кабинета. Таблица 4 синтезира тяхната оценка.

Брой потребители ² попълнили анкетата					
Държава	Пол				Общо
	М	Ж	Друг	Предпочитат да не казват	
България	14	26	1	-	41
Кипър	16	22	-	-	38
Гърция	15	20	1	-	36
Италия(CESIE)	96	159	13	5	273
Италия (V. М.)	34	10	-	-	44
Словения	43	89	1	-	133
Общо	218	326	16	5	560

Таблица 3: Разпределение на индивидуалните потребители на Мобилния кабинет,

	Добре	Не знам	Зле	Без отг.	Общо
Да разговарям с психолог, за мен беше ...	514	37		9	560
	Да	Не знам	Не	Без отг.	Общо
Бихте ли се обърнал/а към психолозите от Кабинета отново при нужда?	510	44	3	3	560
Бихте ли препоръчали Кабинета на Ваш близък?	508	44	1	7	560

Таблица 4: Оценка на Мобилния кабинет от индивидуалните потребители

² Има се предвид деца и възрастни

Таблица 5 представя броят на потребителите, които са попълнили бланка за анонимна обратна връзка след **ГРУПОВИТЕ ДЕЙНОСТИ**, реализирани от Кабинета, Таблица 6 представя тяхната оценка.

Брой потребители ³ попълнили анкетата					
Държава	Пол				Общо
	М	Ж	Друг	Предп. да не казват	
България	13	17			30
Кипър	20	27	1	1	49
Гърция	7	9		1	17
Италия(CESIE)	90	89	4	4	187
Италия(V. М.)	138	161		3	302
Словения	na	na	na	na	na ⁴
Общо	268	303	5	9	585

Таблица 5: Разпределение на участниците в груповите дейности, които са попълнили бланка за анонимна обратна

	Съвсем не	Малко	Средно полезно	Много полезно	Изключително полезно	Без отг.	Общо
Беше ли Ви полезно?	7	13	105	283	176	1	585
	Безинтересни	Малко интересни	Горе-долу интересни	Много интересни	Изключително интересни	Без отговор	Общо
Темите, които се обсъждаха бяха:	5	19	128	252	180	1	585
	Много лошо	Лошо	Задоволително	Добро	Много добро		Общо
Мястото на провеждане беше:	0	9	62	349	164	1	585

Таблица 6: Оценка на груповите дейности от страна на потребителите

³ Има се предвид деца и възрастни.

⁴ Поради ограниченото време (един учебен час е 45 мин.), участниците в груповите дейности, предложени от ZRS не попълваха обратна връзка.

2.2.2 Гледната точка на специалистите

Анализът на информацията, предоставена от психолозите в кабинета, при проследяването на работата по случаите на **деца** показва, че повечето случаи са били свързани с:

- | | |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> • различни форми на насилие – физическо и психологическо (изолация, обиди, разпространяване на слухове, проява на неуважение, кибертормоз и т.н.); • ниско самочувствие и липса на самоуважение; • самонараняване, мисли за самоубийство и други форми на рисково поведение; | <ul style="list-style-type: none"> • промяна в отношенията с родителите в юношеството; • страх от бъдещето; • самота; • напрежение и разочарование в романтичните връзки; • социален натиск и проблеми, свързани с училището, най – вече затруднения с ученето или страх от лоши резултати. |
|--|--|

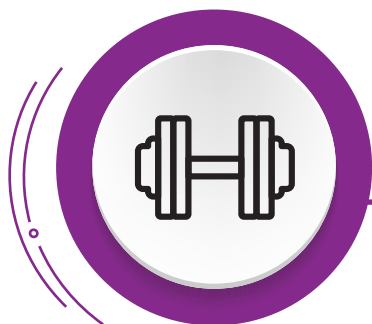
Родителите са се консултирали по въпроси, свързани с:

- | | |
|--|---|
| <ul style="list-style-type: none"> • трудни преживявания на децата в училище; • липса на мотивация за учене; • отношения на детето със съучениците; • трудности в семейните отношения; • как да общуват с деца в „трудна“ възраст; • как да ограничат достъпа до дигитални устройства; | <ul style="list-style-type: none"> • как да предлагат конструктивна обратна връзка на децата си, без да използват агресия; • как да разговарят по различни теми "табу" като сексуалност, смърт и др.; • как да разбират и приемат различията и трудностите, които децата имат; • как да търсят психологическа, логопедична, педагогическа и социална помощ. |
|--|---|

Учителите са се обръщали към Мобилния психологически кабинет с въпроси, свързани с:

- | | |
|---|---|
| <ul style="list-style-type: none"> • взаимоотношенията между учениците в класната стая; • случаи на тормоз в училище; • предизвикателства в отношенията учител-ученик; | <ul style="list-style-type: none"> • конкретни деца с проблемно поведение; • умората и прегарянето поради претоварване или лични проблеми в семействата им. |
|---|---|

SWOT анализа, проведен със специалистите от Кабинета разкри следното:



СИЛНИ СТРАНИ

Стабилни и компетентни екипи, които работят в Кабинета във всяка държава, национален екип.

Добра вътрешна комуникация между членовете на екипа, която позволява съвместно решаване на проблеми и предлагане на креативни решения.

Младата възраст на психолозите - колкото по-млади са, толкова по-лесно могат да общуват с децата.

Висока степен на гъвкавост и адаптивност спрямо пространството и нуждите на потребителите.

Психолозите от Кабинета са в училищата единствено и само заради децата. За разлика от училищните психолози, те нямат други ангажменти, свързана с училището.

Психолозите са външен персонал и децата ги третираат различно от училищния персонал и проявяват повече доверие.

Добро сътрудничество между психолозите и училищния персонал.

Фиксирани работни графици.

Ефективни стратегии за популяризиране на Мобилните кабинети.

СЛАБИ СТРАНИ

Психолозите в кабинета не са запознати с личната история на децата, които се обръщат към тях, за разлика от училищния персонал. Липсва предварителна информация по случаите.

Някои от психолозите са млади и нямат много професионален опит.

Психолозите са външни за училището и като такива могат да бъдат възприети като заплаха за училищния персонал.

Някои училищни правила затрудняват осъществяването на услугата. Например в някои училища смартфоните са забранени, поради което не може да се прави онлайн резервация за Кабинета.

Трудности и технически проблеми с електронната система за записване на час.

Трудна комуникацията със семейства и учители, които имат съпротиви и предразсъдъци към психологическото консултиране.





ВЪЗМОЖНОСТИ

Сътрудничество с други институции, напр. със системата за закрила на детето, с други доставчици на услуги, здравни услуги, полиция и др.

Подкрепа и признание от училищните ръководства в някои училища.

Училищният психолог дава много добри предложения и съвети за подобряване на мобилния кабинет.

Възможност да се ползва супервизия като ефективен метод на подкрепа и професионално развитие.

Развитиена сътрудничеството със заинтересовани представители в сферата на образованието и социалните дейности.

Засилване на ролята на Младежкия консултативен съвет във връзка с въвеждането на Мобилния психологически кабинет.

Подобрения в платформата в полза на потребителите.

Редовна комуникация с учителите и родителите.

Популяризиране на Мобилния кабинет в класните стаи.

Конкретните препоръки ще подсилват застъпничеството в полза на психичното здраве на децата в училище на системно ниво.

Мобилният кабинет беше оценен като полезна пилотна услуга, от която училищата имат нужда.

Взаимодействието с други услуги и насочването към тях може да укрепи мрежата за подкрепа и ефективността на Мобилните психологически кабинети.

Ограничен брой психолози за твърде много училища.

Какво ще се случи с услугата след приключването на проекта (децата ще свикнат с услугата)?

Какво ще се случи с децата, които са редовни посетители на кабинета, след края на проекта.

Предразсъдъците, страховете и съпротивите на някои семейства и учители спрямо психологическата помощ и опасенията им от присъствието на кабинета в училище са пречка за неговата ефективност.

Някои ученици може да се опитат да използват кабинета като повод да бъдат освобождавани от учебни занятия, което може да компрометира основната цел на инициативата.

Съществуващата стигма относно психичното здраве и психологическата помощ може да попречи на хората да потърсят подкрепа от Кабинета.

Затруднения при определянето на границите и координирането на услугата.

Строги училищни системи и бюрократични пречки.

Мобилният психологически кабинет разкри, че сред децата все още съществува стигма по отношение на психичното здраве и търсенето на професионална помощ.



2.2.3 Гледната точка на супервизорите

Всички специалисти в Мобилния психологически кабинет се срещаха най-малко веднъж месечно със супервизор, за да обсъждат клиничната си работа. Според информацията, предоставена от супервизорите най-честите теми и въпроси, представени от психолозите са:

- ✓ Как да действваме етично и отговорно, какви са разликите между училищното консултиране и психосоциалната помощ?
- ✓ Кога конфиденциалността може да бъде нарушена (напр. в случаи на злоупотреба, насилие)? Как да кажем на детето какво ще остане конфиденциално и какво не?
- ✓ Въпроси за съгласието на родителите и комуникацията с тях също бяха разгледани, за да се поддържат прозрачност и етични стандарти.
- ✓ Как да се справим с първоначалните притеснения и страхове спрямо фигурата на психолога у децата. Този проблем беше системно адресиран благодарение на сътрудничеството с младежите от Консултативния съвет във формален и неформален контекст.
- ✓ Как да подходим към липсата на признание и уважение към работата на психолозите, поради младата им възраст от страна на училищния персонал?
- ✓ Как да се справим с разпределянето на случаите между психолозите от кабинета и училищните психолози? Това се оказва сериозно предизвикателство тъй като училищните психолози са претоварени с работата с деца със специални образователни потребности и не винаги могат навреме да насочат децата, които търсят консултации от Кабинета.
- ✓ Как да се поддържа контакт с детето, как и кога да се прекрати консултирането, как и кога да се общува с родителите, кога ситуацията надхвърля компетентността на Кабинета и как да се процедира по-нататък?
- ✓ Как да бъдат подкрепени юноши при проблеми с връстниците и родителите си?
- ✓ Какви трябва да бъдат интервенциите на Кабинета при случаи на насилие в училище?
- ✓ Как повече деца да започнат да посещават мобилния психологически кабинет?
- ✓ Други организационни проблеми, като комуникация с училищните ръководства, сътрудничество с училищните психолози, комуникация с други социални услуги извън училището, насочване на случаите и др.

2.3 Изводи

Въз основа на представените резултати може да се заключи, че експерименталното въвеждане на Мобилните психологически кабинети във всички страни, включени в проекта, беше успешно. Благодарение на внимателното планиране и добре подготвеното влизане в училищата, нямаше непреодолими пречки за това Мобилните психологически кабинети да заработят. Важен принос за това имаха и членовете на Младежките консултативни съвети, които изразяваха мнение по отношение на всеки етап на дейността. Сътрудничеството между националните екипи на проекта и персонала на включените училища също беше много важно за постигането на целите.

Положителните резултати през учебната 2022/2023 г., които могат да се разглеждат и като **добри практики**, са:

Националните екипи имаха възможност да разработят подходяща стратегия за въвеждането на Мобилния психологически кабинет в училищата в тяхната държава.

Мобилният кабинет имаше позитивно въздействие върху емоционалното благополучие на учениците, което е видно както от обратните връзки на потребителите, така и от информацията, предоставена от консултантите.

Кабинетът даде възможност за работа с деца в малки групи, които имат проблеми помежду си, и са посетили психолога заедно, за да ги разрешат.

Откритост и последователност в комуникацията: Работата с училищата, които имат изключително натоварен график, може да се окаже предизвикателство. Благодарение на постоянството и добронамереният подход се изгради позитивна връзка с училищата, макар и да не бяха преодоляни всички административни и системни пречки.

Мултидисциплинарен подход: Съвместните усилия на специалисти от различни области подпомогнаха цялостната работа, както в индивидуален, така и в групов контекст.

Интервенции, съобразени с нуждите на клиента: Благодарение на предварителното проучване във всяко училище, Кабинетът адаптира работата си, за да отговори на нуждите на учениците във всеки различен контекст.

Положителните отзиви от ученици, учители, родители и училищно ръководство доказват, че услугата е ефективна и полезна. Те са свидетелство и за подкрепяща и отзивчива среда, без която Мобилният кабинет не може да бъде добре позициониран и популяризиран в училище.

Редовната групова супервизия беше изключително полезна за поддържане на качеството на услугата и на професионалните стандарти, както и за професионалния подход при преодоляване на трудностите.

Чрез привличане на учителите и родителите в изпълнението на услугата посредством семинари и открит диалог се установява цялостен и интегриран подход.

Мобилният кабинет даде възможност на повече деца и родители да получат психологическа подкрепа. Поради претовареността на училищните психолози много от тези деца не могат да получат достатъчно внимание. Навременната помощ при възникването на първите проблеми, в огромното мнозинство от случаите, предотвратява те да станат по-големи или да се натрупат, което създава риск за психичното здраве на децата.

Налице бяха някои **трудности**, които обаче не попречиха на изпълнението на услугата, а именно:

Пол:	По-голямата част от потребителите на мобилните психологически кабинети бяха момичета, докато момчетата не проявяваха голям интерес. Тук трябва да се вземат предвид няколко фактора. На първо място това е съотношението между момичета и момчета в училищата, като в много от тях момичетата са повече. Друг важен фактор посочиха българските членове на МКС. Те са забелязали, че когато се обсъжда темата за насилието, основано на пола, момчетата изпитват силна съпротива да слушат и да участват, тъй като се счита, че жертвите по правило са момичета. Това кара момчетата да се чувстват обвинени, независимо от техните мнения, поведение и нагласи. Също така, трябва да се има предвид, че в тази възраст момичетата се интересуват повече вътрешния свят, отношенията с другите и психичното, докато момчетата имат нужда да се изразяват във външната реалност. Причините за липсата на интерес сред момчетата трябва да бъдат допълнително проучени и обсъдени. На последно място трябва да отбележим, че "джендър" терминологията и всички въпроси, свързани с социалните измерения на пола и сексуалното образование, будят изключително подозрение и безпокойство у родителите и учителите.
Конфиденциалност:	Това се оказа проблем за учениците. Те не желаят техните родители, настойници или учители да знаят какво се обсъжда по време на консултациите. Конфиденциалността е въпрос, който трябва да бъде обсъден с учениците открито и подробно в ранните етапи на консултирането.
Системни затруднения	Една от основните пречки пред осъществяването на дейностите на Мобилните психологически кабинети се дължи на училищната система, която: • принуждава учителите да покриват определени образователни цели, поради което те не желаят да "рискуват" учебни часове за дейности, свързани с теми, които се предлагат от Мобилният психологически кабинет. • Грижата за психичното здраве и благополучие на учениците не е приоритет в образователна система.
Логистични затруднения:	Училищата не разполагат с бюджет за по-голяма психологическа помощ за учениците. Те са пренаселени и не могат да предоставят подходящи помещения за индивидуално консултиране или групова работа извън класната стая. В някои случаи, езикът също може да бъде проблем що се отнася до ученици и родители от миграционен произход.

**Бюрократични
затруднения:**

Училищните власти са много предпазливи по отношение на допускането на външни експерти в училище. Външните експерти са задължени винаги да искат информирано съгласие от родителите, за всяка дейност и това понякога се явява пречка за ефективна и навременна работа по случай.

Други:

Учениците или не могат да идентифицират или пренебрегват емоционалните си проблеми. Емоционалната им култура е доста ниска. Много от тях не знаят при какви обстоятелства могат да разчитат на помощта на психолог. Сред тях съществуват негативни нагласи, срам и страхове по отношение на психологическата помощ и психичното здраве.



3. Препоръки

Въз основа на опита, придобит в изпълнението на проекта **ПРЕЗАРЕДИ СЕГА**, предлагаме препоръки за реализиране на Мобилен психологически кабинет в училище. Препоръките са насочени към институциите и експертите, които определят политиките и взимат решенията за закрила на децата и за подобряване на психичното им здраве и емоционалното им благополучие в училище:

Препоръки на системно ниво

1. Психичното здраве в училищата трябва да бъде приоритет. Училищната система има водеща роля за идентифициране на проблемите, свързани с психичното здраве на учениците и за тяхната превенция. Училищата трябва да предоставят адекватна и навременна първична психологическа помощ.
2. Необходимо е увеличаване на финансирането за психологическа подкрепа в училище. Добрите практики, които се осъществяват краткосрочно, благодарение на проекти, трябва да намират устойчиво дългосрочно финансиране.
3. Въпросите за психичното здраве и насилието, включително насилието, основано на пола, трябва да присъстват в учебните програми, за да се изгражда култура по тези теми.
4. Необходимо е да се осъществява профилактика и редовно наблюдение върху психичното здраве на децата в училище (напр. периодични прегледи, както е при физическото здраве). Необходимо е училищата да разполагат с работещи механизми за идентифициране на емоционалните нужди на учениците, както и с механизми за насочване към компетентни социални услуги и възможности за сътрудничество със специалисти. Необходимо е сериозно проучване върху психичното здраве и емоционалното благополучие на децата в училище, потребностите на учениците от психологическа подкрепа и възможностите на училището да я предостави.
5. Училищата трябва да осигуряват благоприятна среда за учене, подкрепяща психично здраве и благополучие на децата, с участието на всички – ученици, училищен персонал, родителите и други институции в общността. Екипната работа на психолози и учители е от ключово значение за изграждането на по-добър климат в класните стаи.
6. Създаване на приобщаващи и достъпни услуги и интервенции в училище, които са съобразени с нуждите на децата. Това означава, че се отчитат специфичните нужди на всички деца, независимо от пола или способностите им, като се обръща специално внимание на децата с психични проблеми, жертвите и извършителите на насилие.
7. Повишаване на капацитета на училищата в областта на психо-социалното благополучие на децата, най-вече чрез редовни обучения за учители и училищен персонал по теми като позитивни методи за дисциплина и овладяване на класа в класната стая, разрешаване на конфликти и др. Включването в учебната програма на съобразени с възрастта дейности за промоция на психично здраве, би допринесло не само за подобряване на благосъстоянието на учениците, но също и за развитие на емоционалната им компетентност, за нормализиране на нагласите и преодоляване на стигма по отношение на психичното здраве.
8. Организиране на кампании за повишаване на знанията са ефективен метод за преодоляване на негативните нагласи и стигмата по отношение на проблемите, свързани с психичното здраве и търсенето на психологическа помощ.

На ниво училище

1. Специалистите в Мобилния психологически кабинет трябва да са външни за училището и да не са част от училищния персонал. Това дава възможност на децата да са по-спокойни да споделят и да имат повече доверие.

2. Ролята на супервизора е важна, както във всяка друга дейност, свързана с предоставяне на психологическа подкрепа. Супервизията е професионален стандарт, който не трябва да се пренебрегва.

3. Необходимо е да има постоянна и редовна комуникация между специалистите в кабинета и училищния персонал (учители, психолози и директор). За тази цел е добре да се договорят процедури и правила за сътрудничество между външните консултанти, училищния персонал и институциите, отговорни за закрила на детето, като се очертаят методите на работа, отговорностите и компетентностите на всички участници.

4. Компетентностите и отговорностите на Мобилния кабинет трябва да бъдат определени ясно, така че те да не се дублират с работата на училищните психолози. Необходимо е да се съгласува кои случаи ще бъдат насочвани към кабинета. Нужно е добро професионално сътрудничество с училищните психолози. Пример за това е организирането на общ клиничен семинар и съвместно обсъждане на случаи.

5. Внимателен избор и грижа за помещението на мобилния психологически кабинет. То трябва да отговаря на професионалните стандарти за психологическо консултиране и на изискванията за конфиденциалност и да е подходящо за лични разговори и споделяне. Класните стаи не са удобни за тази цел. Важно е Кабинетът да се отличава от училищната среда.

6. Подходящо популяризиране на Мобилния психологически кабинет сред всички потенциални потребители – ученици, учители и родители. От голямо значение е как кабинетът ще бъде представен на децата, родителите и училищния персонал. Сред децата и родителите (все още) съществува стигма, свързана с посещението при психолог, а училищния персонал може да се чувства застрашен от присъствието на външни експерти.

7. Въпреки че най-добрата реклама на мобилния психологически кабинет сред децата се осъществява от уста на уста, необходимо е постоянното му популяризиране чрез всички възможни канали като онлайн системата на училището, участие в родителски и учителски срещи и в часовете на класа, организиране на извънкласни дейности. Ангажирането на млади хора – ученици и учители – които да съветват работата на кабинета и да бъдат негови посланици в училище (Младежки консултативен съвет), е винаги ефективно.

8. Мобилният психологически кабинет може да изпълнява и ролята на медиатор в случаи на деца, които са имали противоречия помежду и с помощта на психолозите са постигали споразумение.

9. Мобилният психологически кабинет е не само място за индивидуални консултации, но и за групови дейности и семинари, в които участниците обсъждат чувствителни теми или различни въпроси, произтичащи от динамиката на отношенията в класната стая

3.1 Устойчивост на мобилния психологически кабинет

Всички партньори по проекта положиха специални усилия, за да гарантират устойчивостта на Мобилните психологически кабинети в техните държави след края на проекта. Някои от тях успяха да го обезпечат, докато други все още са в процес на търсене на средства и начини да подсилят бъдещето на Кабинета.

В **България** осигуряването на дългосрочно функциониране на Мобилния психологически кабинет след приключване на проекта ще се осъществи основно по два начина. От една страна, благодарение на добре изграденото сътрудничество между "Асоциация Анимус" и избраните училища, Мобилният психологически кабинет ще може да продължи да функционира в тях като услуга за общностна работа към Центъра за обществена подкрепа. Центърът се финансира от Столична община. Предстои Мобилният психологически кабинет да бъде предложен за финансиране като част от услугите, предоставяни от Анимус. От друга страна, в по-широк план, Мобилния психологически кабинет е лесна за прилагане и достъпна практика, която е подходяща за местата, където няма достатъчно специалисти психолози, работещи с деца и семейства. Реалистично е услугата да се прилага по места от Центровете



за обществена подкрепа. Понастоящем такава мобилна услуга съществува само за деца със специални образователни потребности. Въз основа на успешната практика на Мобилният психологически кабинет, услугата може лесно да бъде развита и да стане достъпна за всички нуждаещи се деца.

В **Италия** се обмислят няколко възможни подхода за устойчивост на Мобилния психологически кабинет.

Според CESIE

- ✓ Държавните институции, които от самото начало подкрепят проекта, могат да осигурят продължителността на услугата, като отпуснат средства за Кабинета, и покрийт неговите разходи за следващата учебна година;
- ✓ Трябва да се привлекат други институции, които да осигурят средства за прилагане на услугата на повече места и в повече училища.
- ✓ Във връзка с идентифицираните и нарастващи нужди на училищата от повече психологическа подкрепа, е нужно да бъде изготвен нов протокол за сътрудничество, който да обедини институциите в областта на образованието, в областта на грижата за децата, училищата, неправителствените организации и частните организации.

Според Вила Монтезка:

- ✓ Пилотното въвеждане на мобилния кабинет показва, че той има потенциал да се превърне в стандартен метод в отговор на потребностите на учениците, който се основава на синергия между различните институции (всички ангажирани със здравословното развитие на децата и младежите) и на участие на цялата общност в промоцията на психично здраве в училище. Интересът, провокиран от предложените дейности, беше много голям още в началото на учебната година, въпреки редица трудности, които бяха срещнати при въвеждането на услугите.
- ✓ Въпросите, свързани с устойчивото развитие на Кабинета, бяха обсъдени с учениците, с директорите на училищата, с представители на институции за неформално образование и с лица от местната власт, отговорни за създаването на политики и за вземане на решения.
- ✓ Някои от дейностите ще продължат в рамките на бюджета на Вила Монтезка. Поради интереса, проявен от местната власт е отправена покана и към други училища да се включат към Кабинета. Вила Монтезка планира да стартира Мобилния кабинет в пет нови училища.

В **Кипър** единствената възможност за продължаване на работата на Мобилния психологически кабинет от партньорите по проекта или от други организации на гражданското общество е да се лобира пред отговорните институции на национално ниво за финансиране на инициативата.

За да се осигури устойчивост на Кабинета в училищата в **Гърция**, се изготвиха няколко предложения, които включват както вътрешни ресурси, така и възможности за взаимодействие с държавните услуги. Съществуват възможности за сътрудничество и с други програми, независимо дали става въпрос за инициативи, финансирани от ЕС, или за такива, изпълнявани от местните власти. Най-подходящи са следните мерки:

- ✓ По-нататъшно работа на Кабинета чрез сътрудничество с други, финансирани от ЕС, проекти и партньорски организации.
- ✓ Работа с общините, на чиято територия са включените в проекта училища. Ще бъде споделен опитът от пилотното въвеждане на Кабинета и общините ще бъдат насърчени да се включат в неговото дългосрочно реализиране.
- ✓ Организиране на ad hoc онлайн сесии. В сътрудничество с директорите на училищата тези консултации ще осигурят алтернатива за подкрепа и продължително предоставяне на услугата след края на проекта.
- ✓ Обменът на знания с организациите, които работят на терен в училищата и с училищните психолози ще даде възможност подобни дейности да се развиват в различни образователни среди

В **Словения** беше установено партньорството между община Копер (където се намира едно от участващите училища) и регионалният център за психиатрична помощ – Istra, който ще осигури въвеждането на Мобилен психологически кабинет във всички основни училища в общината. Съгласно споразумението Кабинетът ще стартира през януари 2024 г.



Приложение 1

Обратна връзка

Училище: _____ възраст (само за ученици) _____

Пол: ☐ М ☐ Ж ☐ Предпочитам да не казвам

Да разговарям с психолог, за мен беше ...

Добре



Не знам



Зле



Бихте ли обяснили защо?

Бихте ли се обърнал/а към психолозите от Кабинета отново при нужда?

Да



Не знам



Не



Ако Ваш близък има проблем, подобен на Вашия, бихте ли го посъветвали да потърси психологическа помощ?

Да



Не знам



Не



Има ли нещо, което бихте искали да спделите или да коментирате относно Мобилния психологически кабинет, например какво Ви хареса или какво ни Ви хареса?

Приложение 2

Обратна връзка

Благодарим, че участвахте в Молим да споделите мнението си за събитието. Ще ви отне няколко минути, но ще ни помогнете да направим следващото събитие по-добро. Отговорете на въпросите по-долу и дайте предложения.

1. Училище:	
2. Възраст:	
3. Пол:	☐ М ☐ Ж ☐ Предпочитам да не казвам ☐ Друго

4. Име на събитието:.....

5. Дата и място:.....

6. Беше ли ви полезно?

☐ Съвсем не
☐ Малко
☐ Средно полезно
☐ Много полезно
☐ Изключително полезно

7. Мястото на провеждане беше:

☐ Много
☐ Неподходящо
☐ Задоволително
☐ Много добро
☐ Отлично
 неподходящо

8. Темите, които се обсъждаха бяха:

☐ Безинтересни
☐ Малко интересни
☐ Горе-долу интересни
☐ Много интересни
☐ Изключително интересни

9. Какви са вашите предложения и забележки за темите и начина на провеждане на подобни събития.

.....

.....

Приложение 3

Проследяване на случай

Училище: _____

Сесия №: _____ Дата: _____ Час: _____

Продължителност (мин): _____ Възрастен/дете на възраст: _____ Пол: М/Ж/Друго _____

☐

Еднократна консултация

☐

Консултативна работа

1. Проблем за консултиране. Кратко описание на заявения проблем.
2. Доколко клиентът се чувства комфортно (напр. говори ли лесно, създава ли връзка и т.н.)?
3. Кратко описание на сесията:
4. Крайна оценка: Какви се впечатленията ви за сесията?
5. Изводи и допълнителни уговорки.

Приложение 4

Обратна връзка за супервизия

Дата: _____ Час: _____ Продължителност: _____ мин.

1. Моля коментирайте съдържанието и динамиката на супервизираните сесии по отношение на:

изграждане на доверителна връзка; затруднения и трудни преживявания на консултанта; динамика на консултативния процес; сътрудничество с други участници/специалисти/институции (ако има такива); други аспекти, споделени в супервизията;

2. Моля коментирайте, организацията, формата и методологията на работата на мобилния кабинет:

предоставеното пространство за консултиране в училището улеснява или затруднява процеса на консултиране; подходящ ли е форматът на работа на мобилния кабинет в училищен контекст; подходящи и удобни ли са процедурите за записване на час и поемане на заявките от ученици/родители/учители; как се осъществява сътрудничеството с училищните власти и училищните психолози; други въпроси, свързани с методологията на работа и рамката;

3. Моля оценете сесията по следната скала:

1	2	3	4	5
Слаба	Задоволителна	Добра	Много добра	Отлична

REBOOT



thegendertalk.eu



cesie
the world is only one creature



HOPE
For Children



animus
association
foundation



Съфинансирано от
Европейския съюз

Съдържанието на този документ отразява единствено възгледите на неговите автори. Европейската комисия не поема никаква отговорност за използването на информацията, която се съдържа в него.